

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

Реєстраційний № _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

_____ Кутуєв П.В.
(підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.13010201 «Соціальна робота»

на тему: **Благодійність як соціальний феномен в умовах сучасної України**

Виконав (-ла): студент (-ка) 5 курсу, групи _____ СР-41с
(шифр групи)

Байлема Марія Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис)

Керівник к. філос. наук, доцент Пиголенко І.В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Консультант Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях,
ст..викл. Арламов О.Ю.

(назва розділу) (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали)

(підпис)

Рецензент доцент кафедри теорії та практики управління,
к. н. з держ. управ. Цимбаленко Я. Ю.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 2015 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ.....	7
1.1 Історія становлення та розвитку благодійної діяльності в Україні	7
1.2 Підходи до визначення поняття благодійність	14
1.3 Правові форми та принципи благодійної діяльності.....	18
Висновки до 1 розділу	26
РОЗДІЛ 2. БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	28
2.1 Підходи та принципи надання благодійної допомоги у соціальній роботі.....	28
2.2 Роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності	34
Висновки до 2 розділу	40
РОЗДІЛ 3. БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВОЄННИХ УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	42
3.1 Революція Гідності та АТО як поштовх до розвитку благодійності.....	42
3.2 Корупційні схеми діяльності «псевдоблагодійних» фондів і волонтерів	47
Висновки до 3 розділу	55
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Благодійність – це безкорисне надання допомоги нужденним, які не пов’язані з самим благодійником.

За всіх часів мотивація благодійності обумовлювалась різними соціальними та психологічними факторами. Адже існування «неблагополучної» верстви населення викликало жаль та спонукало до дій, покликаних знизити гостроту неблагополуччя.

У наш час, оцінюючи досвід сучасних управлінських процесів в Україні, можна стверджувати, що державне управління розвитком благодійності та меценатства є неупорядкованим та непослідовним, що спричинює духовно-економічну кризу.

Держава, намагаючись розв’язувати соціальні проблеми, постала перед необхідністю залучення до цього процесу недержавних організацій, зокрема благодійних. Благодійність постає бажаною, а інколи навіть необхідною формою відносин людей, зацікавлених у впорядкованості інтересів та можливості впливати на розв’язання проблем суспільства і конкретної особи зокрема. За останній рік події у нашій країні тільки збільшують кількість нужденних в захисті та благодійній допомозі. А недостатнє фінансування з боку держави спричиняє розвиток недержавних форм благодійності. Тому гостра необхідність відродження в сучасному суспільстві благодійності та меценатства викликає потребу в науковому осмисленні цього феномена його основних форм, технологій та перспектив розвитку. Все це обумовлює актуальність дослідження благодійності в сучасному суспільстві.

Стан наукової розробленості теми. На даний час дослідження благодійності є об’єктом таких наукових дисциплін, як історії, філософії, етики, соціології, психології та юриспруденції. Проте ще й досі практично немає робіт, які розкривають технології благодійності як взаємодії

соціальних груп і соціальних інститутів. Благодійність розглядається з історичної, етичної, юридичної, філософської та іншої сторін, але мало досліджень, які виходять на узагальнений соціологічний результат і конкретні рекомендації.

Благодійництво і благодійну діяльність досліджували такі науковці, як О. Алексєєва, Б. Бромлей, М. Колісник, Т. Літвінова, Д. Страховський, Г. Ульгорн, В. Чепурнов, О. М. Донік, Ф. Я. Ступак, Г. В. Степаненко, В. О. Ореховський, С. П. Кармалюк, І. Г. Сулига, О. М. Головка, О. В. Сердюк, Б. В. Бернадський, Т.М. Курінна. Перспективи розвитку доброчинності розглядали: В. Халецький, О. Семашко, Л. Дума, А. Гулевська-Черниш. Ця тема є настільки актуальною, що спонукає до подальшого її вивчення.

Теоретичний аналіз благодійності як соціокультурного явища був здійснений дослідником П.І.Георгіївським. У роботі «Піклування про бідних і благодійність» він розглядає питання надання допомоги бідним у різні історичні епохи на прикладі європейських держав і Росії. Предметом дослідження автора є питання, які стосуються того, як повинна виявлятися допомога і ким вона має бути організована для досягнення найкращих результатів.

Серйозним внеском у вивчення історії меценатства стала і публікація А.Л.Свердлової, у якій автор виявила динаміку розвитку діяльності підприємців-меценатів і зробила важливі висновки про соціальні функції меценатства [13, с.12].

Проблемам розвитку меценатства в сучасній Україні присвячена робота І.С.Жданової «Меценатство як соціальний феномен і проблема його розвитку в сучасній Україні». Автор відзначає, що в умовах сучасної економічної нестабільності, коли виділяються незначні бюджетні кошти на культуру, на перший план виходять структури приватного бізнесу, спонсори, які,

жертвуючи засоби на науку, мистецтво, освіту, діють не безкорисливо, думаючи насамперед про рекламу, імідж і податкові пільги [16, с.51].

Мета і завдання дослідження. Метою даної дипломної роботи є визначити ступінь розвитку благодійності у сучасній Україні та проаналізувати вплив Революції Гідності та воєнного конфлікту на сході України на посилення розвитку благодійництва та волонтерського руху серед українців.

Мета роботи обумовлює такі завдання:

- проаналізувати історичний розвиток благодійності в Україні;
- дослідити поняття благодійності;
- визначити види та напрямки, підходи та принципи надання благодійної допомоги;
- з'ясувати роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності;
- визначити ступінь розвитку благочинної діяльності на сучасному етапі існування України;
- прослідкувати вплив Революції Гідності та воєнних подій в Україні на розвиток благочинності серед українців;
- дослідити корупційні схеми у діяльності недобросовісних благодійних фондів.

Об'єктом дослідження виступає благодійність як соціальний феномен.

Предметом дослідження є вивчення розвитку благодійності у сучасній Україні.

Методи дослідження: історичний метод, метод аналізу документів, синтез, дедукція, індукція, моделювання, а також системний аналіз проблеми.

Новизна одержаних результатів. У дипломній роботі здійснено аналіз роботи благодійних фондів у військових умовах. Проаналізовано

журналістські дослідження з приводу шахрайства псевдоблагодійних фондів та псевдоволонтерів.

Теоретична та практична цінність роботи. Теоретичне значення дипломної роботи полягає у систематизації наукових даних по темі дослідження, формулюванні авторських висновків, що підкреслюють соціальну значимість проблеми. Практичне значення дипломної роботи полягає у можливості використання результатів проведеного дослідження для вдосконалення системи роботи благодійних фондів в Україні.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та рекомендацій та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ

1.1 Історія становлення та розвитку благодійної діяльності в Україні

В Україні історія благодійної діяльності бере свій початок ще з часів становлення та розвитку християнства. Вплив православ'я на формування благодійності було започатковано ще за часів Володимира Великого[15].

Запроваджуючи християнство на Русі, князь Володимир сам глибоко сприйняв звернені до душі людини положення цього вчення, які закликають людей бути милосердними, турбуватися про ближнього. Ось деякі з цих положень: "Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть", "Хто просить у тебе, то дай, а хто хоче позичити в тебе – не відвертайтеся від нього", "Продай добра свої та й убогим роздай", "Тіштеся з тими, хто тішиться, і плачте з тими, хто плаче". За свідченням літопису, князь велів "усякому старцеві й убогому приходити на княжий двір, брати їжу, питво і гроші з казни". Проте, оскільки немічні й хворі не могли добратися до його двору, Володимир наказав зробити вози, куди клали хліб, рибу, м'ясо, овочі, мед у бочках, квас і возили містом, запитуючи: "Де хворі і старці, які не можуть ходити?" Цим людям роздавали все необхідне.

Прагнучи розвинути благодійництво та надати йому організованого характеру, князь Володимир у 996 році видав Устав (закон), в якому, згідно з релігійними настановами, доручив духовенству і церковним структурам опікуватися і наглядати за лікарнями, лазнями, притулками для одиноких, встановив для благодійних закладів "десятину". Бля свого часу він здійснив велику кількість прогресивних заходів, завдяки яким освіченість та культура русичів досягли високого рівня.

Було засновано училище для навчання убогих людей, богадільню, будинок для паломників, запроваджено народні свята, на яких проявляли турботу про

убогих, сиріт, удів, мандрівників і роздавали їм милостиню. Його приклад наслідували інші представники княжої влади і духовенства [33].

Іоан, автор «Ізборника Святослава» 1076 року, констатує існування соціальної та майнової нерівності, проповідує принцип взаємної любові, доброти й милосердя, що має гармонізувати соціальні відносини. Він є одним із найпомітніших мислителів-гуманістів доби Київської Русі. Деякі автори навіть вважають його міркування про милостиню та справедливість теорією соціального примирення.

Проте допомога нужденним дуже часто надавалася без дослідження її ефективності, необхідності та не за цільовим призначенням. Адже, допомагаючи одним, ця допомога деморалізувала інших. Тому що деякі вбачали в ній джерело існування без необхідності працювати. Так поширювалося жебрацтво і це стало суперечити суспільним інтересам.

За цих умов благодійність набувала дедалі стійкіших організаційних форм, у яких особистісне начало поєднувалося з громадськими та церковними прагненнями [28].

Після розпаду Київської Русі відбувається інтенсивний процес покатоличення української еліти, який спровокував заснування єзуїтських шкіл і католицьких храмів коштом нових українських князів і шляхетських родів. Діяльність благодійних організацій тієї доби, що й доти існували переважно при православних монастирях, полягала, насамперед, у підтримці православних традицій, перетворившись у знаряддя непримиренної, гострої ідеологічної боротьби, що точилася у сфері духовності та культури.

У XVI-XVIII ст. відбувається процес переструктурування українського суспільства. Потіснивши родову князівсько-боярську знать, формується нова верства українського суспільства – козаки. Разом з цим розпочинається міщансько-братський період, за часів якого достатньо розширився спектр українських благодійних організацій, який заклав основи громадської

доброчинності. Міські братства створюють благодійні лікарні, притулки, друкарні, школи тощо; розвивається благодійність ремісничих цехів.

Так, у передмістях Львова у XIV ст. було відкрито чотири лікарні. Київське братство мало свою школу і "шпиталь для людей вбогих, уломних, старих, як духовних і цивільних, так і лицарських". У Кам'янці-Подільському функціонував вірменський шпиталь, створений на кошти місцевої громади, де лікували хворих різних національностей.

У Трахтемирові під Каневом, у Лебединському монастирі поблизу Чигирини, при Левківському храмі поблизу старовинного Овруча — тут були поширені благодійні заклади для поранених і старих воїнів Запорізької вільної республіки. Як свідчать записи, таких шпиталів у Ніжинському полку було 138, Чернігівському – 118, Любенському – 107, Переяславському – 52, Полтавському – 42, Миргородському — 29. Це були водночас і лікарні, і притулки, і громадські осередки для тих, хто не міг працювати, про кого дбало тогочасне українське суспільство [33].

Під кінець XVIII ст. Україна втрачає ознаки автономної держави, її територія розділяється між Російською та Австро-Угорською імперіями. Культура, мова, духовне життя та мистецтво України в цей час знаходяться під жорстоким контролем інших держав. І хоча традиції благодійних організацій у Західній Україні підтримує греко-католицька церква, все одно ці інституції потрапляють у юридичне та морально-культурне поле загальноімперської політики, що сильно згальмує їх розвиток.

Після реформи 1861 року становище у цій сфері змінюється на краще. Доти добродійні організації існували тільки у восьми містах Російської імперії, серед яких були Київ та Харків. Для створення благодійної організації (товариства) потрібен був спеціальний дозвіл російського імператора. Вже у 1862 році право на відкриття приватного добродійного товариства було передано Міністерству внутрішніх справ.

У XIX ст. центром громадської діяльності стає Київ. У другій половині XIX століття в Російській імперії не було іншого міста, де благодійні заклади набули такого розвитку, як у Києві. На приватні пожертви створювалися й утримувалися притулки для престарілих, лікарні для хворих, нічліжні будинки для бездомних, відкривалися школи й дитячі садки, будувалися храми і громадські споруди.

Наприклад, одна з найдавніших благодійних організацій Києва була заснована ще у 1058 році неподалік від Печерського монастиря преподобним Феодосієм Печерським і проіснувала понад вісім з половиною століть. Упродовж багатьох віків це була невеличка богадільня з церквою Св. Стефана, і лише ближче до середини XIX ст. із започаткованого ядра виникло ціле містечко з багатьма будівлями, що дістало назву лаврського готелю. У цьому благодійному містечку діяла лікарня, тут знаходили безкоштовний притулок бідні прочани [15].

Однією з найпоширеніших правових форм благодійних об'єднань були благодійні товариства. Вони досягли значної активності в другій половині XIX – на початку XX століття. Дані товариства створювали як приватні особи, так і держава. Існували вони на пожертвування, кошти від проведення лотерей, концертів, гулянь, лекцій, на членські внески тощо. Державні благодійні організації мали додаткові надходження з казни.

Благодійні товариства поділялися за об'єктом надання допомоги, галуззю та територією діяльності. У свою чергу, за об'єктом надання допомоги – на ті, що допомагали всім нужденним без винятку, й ті, що допомагали людям певного стану, статі, національності, віросповідання тощо. Благодійні товариства працювали в найрізноманітніших галузях – освіти, медицини, науки, культури та релігійного життя. За територіальним принципом товариства поділялися на загальнодержавні, тобто ті, що діяли в межах всієї держави, та регіональні, що діяли в межах губернії, повіту чи населеного

пункту. Деякі благодійні організації поширювали свою діяльність і за межі держави.

Благодійні товариства, які діяли в різних напрямках доброчинної сфери, були досить неефективними, адже вони розпорошували свої сили, тому у другій половині XIX століття масово почали виникати спеціалізовані товариства, що функціонували в певних галузях.

І вже на початок XX століття права й обов'язки кожного типу благодійних об'єднань і приватних благодійників були чітко визначені відповідними постановами, але повного розподілу сфер діяльності серед благодійних об'єднань різного типу не відбулося. Одні й ті самі проблеми могли розв'язуватися різними організаціями.

4 березня 1906 року було прийнято «Тимчасові правила про товариства і союзи», що стали основним законодавчим актом, який регулював порядок створення й діяльності благодійних організацій аж до революції 1917 року. У цьому законодавчому акті містилися тлумачення понять благодійного товариства й союзу, встановлювався порядок їх створення, реєстрації та припинення діяльності. Товариство визначалось як «об'єднання декількох осіб, котрі, не ставлячи завданням одержання для себе прибутку від ведення якогось підприємництва, обрали предметом своєї сукупної діяльності певну мету» (тобто благодійну), а союз – як «об'єднання двох чи декількох таких товариств». У разі створення товариства, згідно зі встановленим порядком реєстрації, його засновники подавали у вигляді заяви інформацію до губернської або міської державної структури. Якщо протягом двох тижнів після подання заяви не було письмової відмови в реєстрації, то товариство могло розпочинати свою діяльність: збирати пожертвування, набувати й відчужувати майно, укладати договори. Відомості про створене товариство подавали до реєстру, після чого інформація про його реєстрацію публікувалася в місцевій пресі. Рішення про припинення діяльності

товариства приймалося губернським або міським присутствієм з ініціативи губернатора або градоначальника, які також могли припиняти його діяльність з передачею питання про подальшу долю товариства на розсуд присутствія. У разі ліквідації товариства майно, що залишилося після задоволення боргів його кредиторів, переходило у розпорядження уряду (ст. 29 Тимчасових правил) [32, с. 40].

Усі філантропічні об'єднання, що того часу виникали, керувалися такими принципами:

- легальність діяльності й підзвітність місцевій та центральній владі; аполітичність;
- функціонування в рамках законів про благодійні товариства;
- діяльність у межах загальнодержавних законів;
- демократичність організації та діяльності;
- фінансова замкненість у колі своїх членів, зрідка отримання допомоги від земств, адміністрації міста, інших державних структур;
- прагнення встановлювати зв'язки з іншими благодійними організаціями [39, с. 173].

Після Жовтневої революції 1917 року термін «благодійництво» став ознакою класової держави, яка була не сумісною з основами соціалістичного суспільства. Функції соціального захисту «зневажених і скривджених» взяли на себе спеціальні органи радянської держави.

У 1921 році на зміну політиці воєнного комунізму прийшла нова економічна політика (НЕП). Разом з існуванням централізованої державної системи опікування, яку становили відповідні державні органи (комісаріати, а пізніше – міністерства), відроджується й (частково з ініціативи приватних осіб та окремих груп громадськості) система благодійних організацій, до яких можна віднести: Літературний фонд, що допомагав нужденним літераторам або літераторам-початківцям, різноманітні творчі союзи;

Всеросійське товариство сліпих; Російське Товариство Червоного Хреста; Всеросійське товариство глухонімих [28].

Після проголошення незалежності України у 1991 році розпочинається відродження благодійної діяльності. Поступово формується законодавча база. Так, правові засади діяльності благодійних організацій визначає стаття 36 Конституції України, яка надає громадянам нашої країни право на свободу об'єднання у громадські організації. Верховна Рада України ухвалила постанову "Про благодійні фонди", Закон "Про благодійництво та благодійні організації". Президент України видав розпорядження "Про сприяння благодійній діяльності в Україні", Кабінет Міністрів ухвалив постанову про державну реєстрацію благодійних організацій.

Згідно з чинним законодавством України, благодійною є недержавна організація, головною метою якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або осіб окремих категорій. За формою утворення благодійні організації розподіляються на членські благодійні організації, благодійні фонди, благодійні установи, фундації, місії, ліги тощо.

Якщо підсумувати історичний нарис створення та розвитку благодійних інституцій України, варто зазначити, що добродійність пройшла наступні періоди свого становлення:

I період (IX – XVI ст.): створення найпростіших благодійних організацій, які формуються довкола інституту церкви;

II період (XVIII ст. – середина XIX ст.): розвиток громадської добродійності під державним наглядом;

III період (друга половина XIX – початок XX ст.): заснування благодійних товариств і приватних фондів, застосування нового підходу до розробки та реалізації соціальної політики держави;

IV період (кінець XX – початок XXI ст.): відродження діяльності благодійних організацій та традицій меценатства [15].

1.2 Підходи до визначення поняття благодійність

На сьогодні думки науковців щодо існування благодійності як елементу громадянського суспільства не мають одноманітності. Основні розбіжності у погляді на роль благодійності у суспільстві. Одні науковці вважають, що в «цивілізованому суспільстві благодійності бути не повинно» [3, с. 125], а благодійні структури покликані у кризовий період допомагати у вирішенні проблем, з якими не може впоратись держава. Прихильники ж другого підходу вважають, що благодійність покликана вирішувати існуюче у суспільстві протиріччя між інтересами держави та громадян. Тобто, кажучи словами одного з науковців, «можна сказати, що благодійність покликана в певній мірі компенсувати недоліки державного управління, дефіцити бюджетів, постійне прагнення «сильних світу цього» віддавати перевагу витратам держави на користь соціальним потребам суспільства» [8, с. 8].

Вчені І.М. Модель та Б.С. Модель здійснили спробу розглянути інститут благодійності як один з елементів громадянського суспільства, і на доказ цього наведені такі аргументи. На їх думку, діяльність соціальних інститутів визначається рядом ознак:

1) набором специфічних спеціальних норм та приписів, які регулюють відповідні типи поведінки, що становить формально правову основу діяльності того чи іншого інституту;

2) інтеграцією його в соціально-політичну, ідеологічну та ціннісну структури суспільства, що дозволяє здійснювати соціальний контроль над інституційними типами дій;

3) наявністю матеріальних засобів та умов, що забезпечують успішне виконання нормативних приписів та здійснення соціального контролю [2, с. 8].

Тобто можна говорити про об'єктивні передумови формування благодійності як соціально-правового явища в суспільстві в цілому. Тому

благодійництво потребує державної підтримки у комплексі з партнерською підтримкою бізнесу та некомерційних організацій.

Варто зазначити, що на сьогодні зустрічаються спроби ототожнення понять «благодійництво» та «благодійна діяльність». Так, Д.П. Страховський ототожнює ці поняття та визначає їх як «прояв співчуття до ближнього» [9, с. 8]. Г.О. Ульгорн визначив поняття благодійництва та благодійної діяльності як «безкорисливу допомогу злиденним» [12, с. 8]. В. Даль визначив поняття благодійна діяльність та благодійність як «схильність до благодотворчості, тобто готовності творити добро й допомагати нужденним, дряхлим, покаліченим» [25, с. 8]. Проте в жодному з даних визначень не враховано особливості та завдання як «благодійності», так і «благодійної діяльності».

Термін «благодійність» складається з 2-х частин: «благо» та «діяти», тобто благодійність можна тлумачити як «діяти на благо».

Досить поширеним є визначення благодійності як діяльності, яка мотивована альтруїзмом, «викликана альтруїстичним прагненням особистості сприяти благу інших людей з любові і співчуття до них» [1, с. 8].

У великому юридичному словнику зазначається, що благодійність – це надання матеріальної допомоги нужденним (це може бути як окремим особам, так і організаціям). Благодійність може бути спрямована на заохочення та розвиток будь-яких суспільно значущих форм діяльності, наприклад, захист навколишнього середовища [14, с. 8].

В Україні ґрунтовну роботу над визначенням поняття "благодійність" здійснив О. М. Донік. За його визначенням, благодійність - це діяльність, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їхніми власниками для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей, вирішення суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя [26, с. 199].

Трохи розмите визначення надає Ф. Ступак: благодійність - це багатоаспектна людська діяльність з метою надання певної допомоги [39, с.15].

Достатньо велику роботу у визначенні поняття "благодійність" здійснив український дослідник О.Ільченко. Він розглядає благодійність як діяльність, що формується на приватній ініціативі чи громадських засадах, здійснюється фізичними та юридичними особами і має такі ознаки:

- 1) наявність суспільно значущої мети;
- 2) добровільний, безкорисливий характер роботи;
- 3) високі моральні принципи благодійників, "громадський рівень розуміння необхідності здійснення програм соціальної реабілітації тих категорій населення, які потребують підтримки"[6, с. 89].

Що стосується законодавчого визначення, то відповідно до п. 2 ст. 2 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» благодійна діяльність визначається як добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара. А під благодійною організацією розуміють юридичну особу приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених Законом, як основну мету її діяльності [36].

Тобто з законодавчого визначення благодійної діяльності можна відокремити наступні ознаки:

1. добровільність – це здійснення благодійної діяльності благодійником на підставі власного волевиявлення без будь-якого примусу з боку інших осіб;
2. безоплатність – це здійснення благодійної діяльності без зустрічної дії майнового характеру з боку отримувача (реципієнта) благодійної допомоги;
3. спосіб здійснення – особиста чи майнова допомога;

4. цільовий характер – це здійснення благодійної діяльності лише у чітко передбачених законом цілях та сферах;

5. суб'єкт – благодійник (дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права, яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності) та бенефіціар – (набувач благодійної допомоги (фізична особа, неприбуткова організація або територіальна громада), що одержує допомогу від одного чи кількох благодійників для досягнення цілей, визначених законом).

Отже, визначення поняття «благодійна діяльність» має вирішальне значення, адже саме з поняття починається вивчення кожного правового інституту у будь – якій галузі права.

Можна зробити висновок, що благодійність – це добровільна, безкорислива, несиметрична, особиста та\або майнова допомога або пожертва фізичних чи юридичних осіб (благодійника, благодійної організації) суб'єкту, який її потребує (бенефіціару) без одержання для себе будь-якої матеріальної та\чи особистої вигоди.

1.3 Правові форми та принципи благодійної діяльності

Принципами благодійної діяльності є моральні та релігійні норми, які закріплені у суспільній свідомості, відтворені у загальному та спеціальному законодавстві та характеризують зміст цього виду діяльності.

До основних принципів благодійності належать: принцип відповідності, принцип управління, принцип комунікації, принцип моніторингу та оцінки.

Благодійні фонди діють відповідно до:

- 1) чинного законодавства України;
- 2) статуту організації;
- 3) ратифікованих в Україні міжнародних і європейських конвенцій.

В Україні благодійна діяльність регламентується наступними основними законодавчими актами:

- Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» - визначає загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій.

- Закон України «Про гуманітарну допомогу» – визначає правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги та сприяє гласності й прозорості цього процесу.

- Закон України «Про волонтерську діяльність» – регулює відносини, які пов'язані з волонтерською діяльністю в Україні.

- Окремими статтями інших законодавчих актів, а саме:

- статтею 131 Господарського кодексу України – про особливості статусу благодійних та інших неприбуткових організацій у царині господарювання;

- п. 170.7 статті 170 Податкового кодексу України – про оподаткування благодійної допомоги та підпунктом 197.1.15 пункту 197.1 статті 197 цього кодексу, де йдеться про операції, звільнені від оподаткування.

Варто зазначити, що принцип відповідності статутам, хартіям, законам виглядає таким чітким, зрозумілим та однозначним тільки до того часу, поки справа не доходить до практичного застосування. Адже загальновідомо, що в нашій країні існує безліч законодавчих колізій, коли національні закони суперечать ратифікованим міжнародним нормативно-правовим актам, конфліктують із іншими законами й постановами різних органів державного управління та місцевого самоврядування. У зв'язку з цим благодійним організаціям часто доводиться докладати додаткових зусиль, щоб їхня діяльність була співвіднесена із чинним законодавством.

Благодійні фонди ефективно працюють, коли вони мають стратегії та процедури інвестування, стабільно адмініструються, використовують ресурси для добробуту громади. Організації ведуть бухгалтерію відповідно до законів та вимог країни, де розташовано головний офіс.

Що стосується принципу комунікації, то це відкрите спілкування з громадою різними засобами. Підтримання відкритих контактів з авторитетними людьми та з пресою: забезпечення доступу до інформації щодо статуту благодійного фонду, складу правління, цілей, процедур, напрямків діяльності, прибутків і витрат. Також відкрите надання на запит громади інформації про інвестиційну політику, розповсюдження інформації про результати програм та вплив діяльності фонду.

Благодійні фонди роблять моніторинг і регулярну оцінку своєї діяльності та програм.

Проте моніторинг і оцінка не мають бути надто обтяжливими як для грантодавця, так і для грантоотримувача.

Основна їх мета – це забезпечення оптимального співвідношення між рівнем і видом наданих послуг та необхідністю надати належну фінансову звітність.

Оцінка потрібна для того, щоб:

- продовжити або припинити програму;
- віднайти способи вдосконалення програми;
- застосувати нові методи або способи надання послуг;
- розповсюдити подібну програму в іншому регіоні або в іншій організації;
- краще розподілити ресурси між програмами-конкурентами;
- сприйняти чи відхилити підходи та стратегію, застосовані в цій програмі

[21].

Ст. 2 Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» доцільно доповнити такими ще принципами, як субсидіарність, солідарність, цілеспрямованість і обов'язково – справедливість.

Взагалі термін «субсидіарність» походить від латинського «subsidium», що означає «підмога, резерв». Стосовно суспільства поняття «субсидіарність» означає допоміжну діяльність суспільних установ на користь окремої людини або малих суспільних груп. Принцип субсидіарності своє обґрунтування знаходить як у свободі та гідності людини, так і в структурі та своєрідності малих суспільних груп, що мають певні права та завдання, які недоцільно виконувати суспільним установам більших масштабів. Тут слід враховувати такі міркування:

1. З одного боку, принцип субсидіарності захищає особисте буття і життя окремої людини та малих суспільних груп від надмірних втручань більших суспільних структур. Тобто потрібно наголосити на певній самостійності осіб і спільнот та розмежуванні компетенцій.

2. З іншого боку, принцип субсидіарності означає «допомогу згори до низу», про що часто забувають. Утручання більших суспільних структур, яке

має характер допомоги, може бути здійснене з двох причин: коли окремі особи або малі суспільні групи – із власної вини чи ні – не справляються з поставленими перед ними завданнями або коли йдеться про завдання, які можуть виконати лише більші суспільні структури. Оскільки окремі люди та малі суспільні групи інтегровані у великі, ширші суспільні формації, то їм належить виконувати не лише власні, а ще й суспільні завдання.

Принцип солідарності є так званим виразом співвідношення між людиною та суспільством, тому він ґрунтується одночасно на гідності та суспільній природі людини. З одного боку, в основі цього принципу лежить онтологічна взаємопов'язаність окремої особи та суспільства, а з другого – він відтворює моральну відповідальність, яка випливає з цього буттєвого факту.

Цілеспрямованість – це орієнтація організації на постановку та досягнення мети, можливого та необхідного результату.

Справедливість є одним із принципів, який визначає взаємовідносини між людьми. А оскільки ці взаємовідносини мають дуже широкий спектр практичної дії, то справедливість стосується розподілу й перерозподілу соціально-матеріальних цінностей.

Багато філософів, починаючи від Платона та Аристотеля, розглядали справедливість як соціальну добродієність. Відомий сучасний філософ Дж. Ролз тлумачить справедливість як принцип соціальної організації [4, с. 143].

Питання про походження та сутність благодійних організацій тісно пов'язане з поняттям «благодійна діяльність», формами та принципами її здійснення на різних етапах розвитку суспільства й у різних правових системах. Але і досі недостатньо вивчена не тільки сама проблема благодійності, а й необхідність її здійснення в рамках благодійних організацій.

Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» включає специфічну класифікацію організаційно-правових форм благодійних

організацій: членська благодійна організація, благодійний фонд, благодійна установа, інші благодійні організації (фондації, місії, ліги тощо). Тобто відповідна коасифікація вказує на те, що благодійні організації можуть створюватися і в інших організаційно-правових формах [2929].

Однією з найпоширеніших організаційно-правових форм благодійних організацій є членські благодійні організації. Така форма юридичних осіб є традиційною для нашої правової системи. Більш відоме визначення членської організації – «громадська організація» – поняття, яке закріплене в законодавстві та досить добре досліджене юридичною наукою. Науковці сформулювали основні ознаки членської організації :

- ✓ організаційна єдність;
- ✓ сталий членський склад;
- ✓ наявність затвердженого статуту;
- ✓ добровільність об'єднання на підставі єдиної мети, яка відтворює інтереси цієї групи осіб;
- ✓ власна матеріальна база;
- ✓ самодіяльність та самоуправління, які є найважливішими принципами функціонування.

До учасників членської благодійної організації є основна вимога – бути фізичними особами, оскільки юридичні особи належати до такої організації не можуть. А до складу благодійної організації можуть входити не тільки громадяни України, а й іноземці та особи без громадянства [29].

Деякі науковці зазначають, що членські організації є більш демократичними, рухомими, ніж інші організації [5, с. 19].

Вищим органом управління в таких організаціях завжди є загальні збори членів (конференція, з'їзд), інші органи управління та контролю обов'язково їм підзвітні.

Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» вказує, що благодійні організації можуть створюватися також в організаційно-правових формах благодійної установи й благодійного фонду. Основним критерієм, що відмежовує названі організаційно-правові форми від членської благодійної організації, є наявність участі (неучасті) засновників у діяльності створеної організації. Як у благодійній установі, так і в благодійному фонді засновники не беруть участі в управлінні ними, призначаючи для цього відповідний виконавчий орган.

На відміну від членської благодійної організації, засновники якої після реєстрації організації стають її членами, у благодійному фонді цього не відбувається, тому що в його основі не лежить юридичний факт «об'єднання» громадян із метою здійснення благодійної діяльності.

Переходячи до безпосередньої характеристики благодійної установи, потрібно відмітити деякі особливості її організаційно-правової форми:

- 1) благодійна установа є організацією, яка не має інституту членства, тобто не є колективним об'єднанням;
- 2) благодійна установа створюється шляхом виділення та передачі одним або кількома суб'єктами власного майна на користь цієї установи;
- 3) благодійна установа володіє майном на підставі права власності;
- 4) засновники не беруть участі в управлінні установою;
- 5) організація створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акта, складеного засновниками.

Р.Майданик зазначає, що наявність благодійної мети перетворює будь-яку установу на благодійну [7, с. 12]. Проте з таким висновком можна було б погодитись, якби благодійна мета діяльності установи була основною, але це не завжди так.

Під приватними завданнями благодійництва, що стоять перед благодійними установами, мається на увазі надання благодійної допомоги

різним категоріям нужденних спеціалізованими благодійними установами – будинкам дитини, будинкам престарілих чи інвалідів тощо. Ще однією ознакою, що характеризує особливість благодійної установи, є цільовий характер використання майна. Установа зобов'язана використовувати передане їй майно відповідно до цілей створення, які визначають засновники.

Проаналізувавши правові норми, що регулюють благодійну діяльність в Україні, можна виокремити такі форми благодійної діяльності: меценатство – тобто добровільна безкорислива матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними особами набувачів благодійної допомоги [29]. Практика меценатства цілком чи більшою мірою себе виправдовує, слугуючи високим ідеям, які є реально корисними не тільки тим, на кого меценатство спрямоване, а й усьому суспільству.

Спонсорство – це форма благодійної діяльності, яка проявляється в добровільній участі фізичних та юридичних осіб у матеріальній, фінансовій, організаційній та іншій підтримці благодійної діяльності з метою популяризації винятково свого імені (найменування), свого знаку для товарів і послуг [29]. Але аналіз визначення поняття «спонсорство» дає підстави стверджувати, що така діяльність не є благодійною, тому що має корисливу мету – рекламу.

Також благодійна діяльність проявляється у таких формах, як гуманітарна допомога, миротворча благодійна практика та місіонерство.

Гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій натуральній формі як фінансова допомога чи добровільні пожертвування, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з гуманітарних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її через соціальну незахищеність, матеріальну незабезпеченість, важке фінансове становище, виникнення надзвичайного стану, зокрема,

внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій, екологічних, техногенних та інших катастроф, що створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або у зв'язку з тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб [30]. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має надаватися відповідно до вимог ст. 4 Закону України «Про благодійництво та благодійні організації».

Миротворча благодійна практика – це дієва допомога з боку миротворчих організацій мирному населенню продуктами харчування, медикаментами, одягом у зонах воєнних дій. Також це стосується і тих регіонів, що страждають (постраждали) від стихійних лих та катастроф. Практика місіонерства також є виправданою й стосується передусім діянь духовних та психологічних: поділитися духовним надбанням, допомогти словом, вселити віру й надію в душі тих, хто їх утратив, та кому потрібно відновити душевні сили.

Благодійництво, благодійна діяльність здійснюються на засадах законності, гуманності, спільності інтересів і рівності прав її учасників, гласності, добровільності та самоврядування [29].

Висновки до 1 розділу

Отже, на території України поштовхом для початку розвитку благодійності стало хрещення Русі. Важливою подією у становленні благодійності у Київській Русі став князь Володимир, який здійснив велику кількість прогресивних заходів, завдяки яким освіченість та культура русичів досягли високого рівня. Але допомога нужденним мала і негативні наслідки, адже часто вона надавалася без дослідження її ефективності, необхідності та не за цільовим призначенням. І деякі вбачали в ній джерело існування без необхідності працювати. Так поширювалося жебрацтво і це стало суперечити суспільним інтересам.

Відродження благодійної діяльності розпочинається після проголошення незалежності України у 1991 році. Поступово формується законодавча база. Згідно з чинним законодавством, благодійною є недержавна організація, головною метою якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або осіб окремих категорій.

Визначення поняття «благодійна діяльність» має вирішальне значення, адже саме з поняття починається вивчення кожного правового інституту у будь – якій галузі права.

Термін «благодійність» складається з 2-х частин: «благо» та «діяти», тобто благодійність можна тлумачити як «діяти на благо».

Якщо проаналізувати правові норми, що регулюють благодійну діяльність в Україні, то можна виокремити такі основні форми благодійної діяльності: меценатство – тобто добровільна безкорислива матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними особами набувачів благодійної допомоги . Спонсорство – це форма благодійної діяльності, яка проявляється в добровільній участі фізичних та юридичних осіб у матеріальній, фінансовій, організаційній та іншій підтримці благодійної діяльності з метою популяризації винятково свого імені (найменування), свого знаку для товарів

і послуг. Але деякі наукоці не вбачають у спонсорстві благодійності, тому що воно має корисливу мету – рекламу.

Також благодійна діяльність проявляється у таких формах, як гуманітарна допомога, миротворча благодійна практика та місіонерство.

Гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій натуральній формі як фінансова допомога чи добровільні пожертвування, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається донорами з гуманітарних мотивів особам, які потребують її через соціальну незахищеність, матеріальну незабезпеченість, важке фінансове становище, виникнення надзвичайного стану та ін. Миротворча благодійна практика – це дієва допомога з боку миротворчих організацій мирному населенню продуктами харчування, медикаментами, одягом у зонах воєнних дій.

Благодійна діяльність у сучасному суспільстві виконує значні соціальні функції та є важливим чинником розвитку соціально-культурної сфери. У зв'язку з цим необхідно вдосконалити нашу законодавчу базу, що регулювала б благодійну діяльність. Слід також використати різні форми державної підтримки благодійних організацій і, нарешті, визначити їхнє місце в системі соціальної політики держави.

РОЗДІЛ 2. БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

2.1 Підходи та принципи надання благодійної допомоги у соціальній роботі

Соціальна робота відноситься до тих професій, що виникли і розвиваються на основі потреби суспільства щодо створення системи соціальної допомоги населенню.

Як наука соціальна робота - це сфера діяльності особистості, функцією якої є вироблення та теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність; це одна з форм суспільної свідомості, що включає як діяльність з отримання нового знання, так і її результат — суму знань, які лежать в основі наукової картини світу; висвітлення окремих галузей наукового знання, що стосуються системи соціального захисту населення і підтримки особистості у складній життєвій ситуації [11, с. 13].

Соціальна робота розвивається як філантропічна допомога особі, яка опинилась у складній життєвій ситуації. Благодійні фонди та організації є безпосередніми суб'єктами соціальної роботи.

Якщо звернутись до історії, то у ХХ столітті благодійна діяльність сформувалася в окрему соціальну сферу, яка отримала назву "третього" або недержавного сектору. Становлення поняття "третій сектор" відображає тенденції, які виникають одночасно з розвитком ринкової економіки. Сучасне громадянське суспільство представляють у вигляді трьох невід'ємних складових, які дають змогу виділити основні інститути, що функціонують в ньому.

Перший сектор — державний. Це органи державної влади на всіх рівнях, а також всі види державних підприємств і організацій, які функціонують у будь-якій сфері діяльності, у тому числі соціальній і засновані на державній і змішаній формах власності з переважною часткою державної участі.

Другий сектор — комерційний (бізнес-сектор). Сюди відносяться недержавні прибуткові організації.

Третій сектор — недержавний, неурядовий, незалежний, некомерційний, неприбутковий. Він є благодійним, сектор добровільної активності (волонтерський, добровільний), філантропічний чи, як називають ці організації у країнах Заходу, "не для прибутку" (not for profit) [11, с. 141].

Основними напрямками здійснення благодійної діяльності є:

1. виконання чи сприяння виконанню міжнародних, загальнодержавних, регіональних та місцевих програм, які спрямовані
2. покращення матеріального становища клієнтів, тобто отримувачів благодійної допомоги. Також це сприяння соціальній реабілітації малозабезпечених, безробітних, інвалідів та інших осіб, які потребують соціальної допомоги, а також надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав та законних інтересів;
3. надання допомоги постраждалим внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків. Також підтримка жертв репресій, біженців;
4. реалізація різноманітних програм національно-культурного розвитку. Зокрема сприяння доступу малозабезпечених верств населення до культурних та художніх цінностей.
5. підтримка талановитої молоді;
6. сприяння розвитку охорони здоров'я, здійснення масових акцій для розвитку фізичної культури, спорту і туризму, пропагування здорового способу життя, здійснення соціального догляду за хворими, інвалідами, самотніми людьми похилого віку та іншими

особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують соціальної підтримки та піклування;

7. сприяння захисту материнства та дитинства, надання допомоги багатодітним та малозабезпеченим сім'ям.

Конкретні напрями благодійної діяльності визначаються статутами (положеннями) кожної благодійної організації.

Соціальні служби є посередниками у мобілізації джерел благодійної допомоги шляхом реалізації благодійних програм. Благодійна програма приймається благодійною організацією і є комплексом благодійних заходів, спрямованих на вирішення завдань, що відповідають статутним цілям організації.

Благодійна допомога надається малозабезпеченим і багатодітним сім'ям, сім'ям з інвалідами, людьми похилого віку, самотнім непрацевдатним громадянам, дітям-сиротам та дітям, які залишилися без батьківського піклування та організаціям і установам, які опікуються соціально уразливими категоріями населенням. Благодійна допомога може надаватися у вигляді:

- одноразової фінансової, матеріальної та іншої допомоги;
- систематичної фінансової, матеріальної та іншої допомоги;
- фінансування конкретних цільових програм;
- допомоги на основі договорів (контрактів) про благодійну діяльність;
- дарування об'єктів власності або дозволу на їх безоплатне (пільгове) використання;
- надання допомоги власною працею, послугами чи передачею результатів особистої творчої діяльності;
- прийняття на себе витрат з безоплатного, повного або часткового утримання об'єктів благодійництва;
- інших заходів, не заборонених законом,

Прикладом виконання благодійним фондом соціальної роботи може бути діяльність Благодійного фонду "Інститут раннього втручання" для дітей з порушеннями розвитку і дітей-інвалідів. Даний фонд надає послуги сім'ям, які виховують дітей від 0 до 6 років, з діагнозами наступних категорій:

- групи біологічного ризику (недоношені діти, з перинатальною енцефалопатією);
- діти з неврологічними порушеннями, що супроводжуються порушенням психомоторного розвитку (ДЦП, спинномозкова грижа та ін.);
- діти з генетичними порушеннями, які мають передбачуваний ризик відставання у розвитку (синдром Дауна, феніл-кетонурія та ін.);
- діти з порушеннями поведінки і соціально-емоційного розвитку (аутизм та ін.).

Пошук клієнтів здійснюється за направленням медичних закладів, за рекомендаціями інших батьків, за допомогою надання інформації про Центр у ЗМІ, за рекомендацією освітніх закладів.

Робота даного Центру відображена у функціональній моделі, яка складається з трьох напрямків роботи: інформаційно-методичний, надання послуг та дослідницька робота.

Інформаційно-методичний напрямок:

- створення методичних матеріалів для батьків і спеціалістів;
- робота телефонної лінії для батьків для надання консультації та інформації;
- збір матеріалів про державні і недержавні заклади, які надають допомогу дітям з порушенням розвитку та їхнім сім'ям;
- проведення спеціалізованих семінарів для спеціалістів з проблем раннього втручання і дитячого психоаналізу;
- робота бібліотеки спеціальної і науково-популярної літератури для батьків і спеціалістів;

- робота лекотеки (бібліотеки розвиваючих іграшок) і прокат обладнання;
- підготовка освітніх програм для батьків, спеціалістів і студентів;
- взаємодія із ЗМІ;
- участь у науково-практичних конференціях і круглих столах.

До напряму надання послуг відноситься модель раннього втручання, тобто сімейно-центрованої мультидисциплінарної допомоги сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями розвитку. Даний процес складається з шести напрямків.

1. Звернення за допомогою і запис на первинну діагностику.
2. Проведення первинної діагностики. Вона здійснюється спільно з лікарем і психологом протягом 50 хвилин — 1 години. При первинній діагностиці заповнюється картка первинного прийому, проводиться короткий відеозапис (5—7 хвилин), який використовується в подальшому при командному обговоренні, аналізуються результати опитувальника, який заповнили батьки. Спеціалісти звертають увагу і оцінюють особливості розвитку і поведінки дитини, а також її взаємодію з батьками. Важливим завданням первинної діагностики є з'ясування запиту батьків.
3. Командне обговорення. Тобто спеціалісти, які проводили первинну діагностику, представляють для всіх спеціалістів Центру її результати, використовуючи відеозапис, карту первинного прийому.
4. Зустріч з батьками для обговорення результатів оцінювання і програми допомоги.
5. Робота згідно з індивідуальним планом проводиться командою спеціалістів, як правило, батьки є присутніми на заняттях і беруть участь у них.
6. Вихід із програми раннього втручання і перехід в інші програми. Спільно з батьками спеціалісти обговорюють можливість переходу дитини в

інші заклади. За необхідності спеціалісти Центру взаємодіють зі співробітниками обраних закладів.

Дослідний напрямок. Сюди віноститися: пошук наукової інформації з проблем раннього втручання, проведення наукових досліджень з різних аспектів раннього втручання, написання наукових статей і публікацій, виступ на наукових і науково-практичних конференціях, симпозіумах, участь в професійних співтовариствах, співробітництво з вітчизняними і зарубіжними колегами [11].

Тож можна зробити висновок, що благодійна діяльність та соціальна робота нероздільно пов'язані. Існування одного без іншого просто неможливе.

2.2 Роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності

Формування ефективної державної політики у сфері благодійності посідає особливе місце у процесі реалізації соціально-культурних реформ, адже держава в даний час не може повною мірою забезпечити фінансування культури, освіти, науки, а також мистецтва. Проте органи державної влади здатні створити правові та економічні умови для стимулювання добродійної матеріальної підтримки культури, залучення приватних інвестицій, відродження традицій меценатства та благодійництва. Зокрема, держава може створити спеціальні податкові пільги для тих, хто фінансово підтримує ті чи інші сфери.

Якщо звернутись до світового досвіду, то поширення у 90-х роках демократичних урядів і ринкової економіки призвело до серйозної конкуренції у різних сферах діяльності. Глобалізація спричинила ситуацію, коли підприємство вже не може не звертати уваги на соціальний розвиток в країні. Щоб бути успішними, вони потребують стабільного бізнес-середовища. Таким чином, глобалізація ринкової економіки призвела до глобалізації діяльності компаній у сфері корпоративної благодійності. Компанії з головними офісами у США, Канаді, країнах Західної Європи, почали активно розвивати програми корпоративної філантропії в країнах Східної Європи, Африки, Азії тощо. Тобто можна сказати, що досвід діяльності цих компаній яскраво показує, що існує тісна взаємозалежність між економічним зростанням та розвитком людського потенціалу, соціальним захистом. З іншого боку, глобалізація ринкової економіки залишила свій відбиток і на державах, які здійснюють трансформаційні перетворення у соціально-економічній, політичній сферах, що також призвело до активізації благодійності в цих країнах.

Як важливий компонент життєдіяльності суспільства, маючи велику кількість вимірів і характеристик, державна політика формує відповідну

систему та механізми соціально орієнтованого державного управління. Тому є необхідність удосконалення процесу формування та здійснення завдань державної політики й посилення її регулятивного впливу на розвиток українського суспільства.

З одного боку, під державною підтримкою мається на увазі державне регулювання благодійності, що передбачає насамперед свідоме формування державними структурами правових, економічних та організаційних умов становлення і розвитку добродійності, а з іншого – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, які сприяють розвитку благодійності.

Державна політика щодо благодійності повинна базуватися на таких положеннях, як правове регулювання розвитком благодійної діяльності; визначення пріоритетних напрямків і розробка спеціальних програм у сфері благодійництва; добровільна діяльність меценатів; моральна та економічна підтримка державою благодійництва. Стимулювання доброчинної діяльності полягає також в наданні податкових та інших пільг, що поширюються на меценатів та благодійників, меценатські організації у відповідності з чинним законодавством України.

У країні благодійна діяльність може вільно розвиватися лише тоді, коли для неї існують сприятливі умови на рівні держави та суспільства, а саме: законодавство сприяє законній благодійній діяльності; зі сторони держави та суспільства благодійники отримують узаконені заохочення матеріального та морального характеру тощо.

Варто зазначити, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, визнаючи соціальну значимість благодійництва та меценатства:

- встановлюють почесні звання, нагороди та відзнаки за діяльність у сфері добродійництва, наприклад, звання “почесний меценат” або “почесний житель міста”;

- нагороджують державними нагородами України та відзнаками органів місцевого самоврядування тощо.

Законодавство щодо благодійної діяльності складається з норм Конституції України, Закону України “Про благодійність та благодійні організації”, в якому розкривається зміст понять “благодійність”, “меценатство”, “спонсорство” та встановлюються основні форми та принципи благодійної діяльності; Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, де визначаються особливості оплати податків меценатів та благодійників; Проекту закону “Про меценатство”, в якому розкривається державна політика щодо управління меценатською діяльністю [31].

Проте в Україні досі не існує ефективних механізмів стимулювання благодійної діяльності. Існує ще цілий ряд невирішених проблем:

- У вітчизняному законодавстві не закріплено узгодженого переліку цілей та видів благодійної діяльності. Тобто відсутня системна держана підтримка розвитку благодійної діяльності;

- Процедура реєстрації благодійних організацій ускладнена: спочатку Міністерством юстиції, його обласними та міськими управліннями чи виконавчими комітетами місцевої влади, а пізніше – державним реєстратором;

- Обмеженість доступу осіб до благодійної допомоги та інформації про її суб’єктів, а суперечливі положення законодавства про соціальну рекламу, меценатство та спонсорство не сприяють формуванню в суспільстві культури благодійності і поваги до благодійної діяльності як такої [34].

Тому Україні варто звернутись до міжнародного досвіду розвитку новітніх тенденцій у благодійній діяльності. Нижче наведено декілька прикладів ефективної діяльності держави у розвитку благодійної сфери.

Відсоткова філантропія – правова норма країн Східної Європи. Її зміст полягає у можливості переадресувати 1 % сплаченого податку на суспільні/культурні потреби у конкретну організацію у цій сфері.

Ініційована вона Угорщиною в 1996 році, ця практика благодійної діяльності отримала своє поширення в Словаччині з 2002 року, потім в Польщі, в Литві – з 2004 року (впроваджена 2 % філантропія), а в Румунії – з 2005 року. Ця законодавча норма отримала широку суспільну підтримку за можливість адресувати визначені кошти на важливі, з суб'єктивної точки зору донорів, справи громади.

Такий механізм надання благодійної допомоги є не стільки джерелом позабюджетного фінансування, скільки ефективним засобом залучення різних верств населення для підтримки розвитку та формування громадської відповідальності.

Впровадження відсоткової філантропії фактично не зменшує базу надходжень до державного бюджету, а сприятиме формування громадянського суспільства, популяризації благодійної діяльності у суспільстві.

Корпоративна благодійність – благодійна діяльність приватних компаній, основною метою яких є створення іміджу, або використання благодійності в якості непрямой реклами. В Україну даний вид благодійної діяльності прийшов з розвинених країн Заходу, де ця практика нині становить важливу складову соціальної відповідальності бізнесу. Хоча деякі науковці не вважають подібну діяльність благодійністю, адже вона має корисливе підґрунтя. Стосовно світового досвіду, то у США 88 % компаній мають свої корпоративні фонди та благодійні програми.

В Україні корпоративне благодійництво тільки набирає обертів, створюючи можливості надання підтримки громадським організаціям та реалізації численних благодійних програм у культурно-мистецькому середовищі. Основними мотивами, які спонукають представників комерційних компаній спрямовувати кошти на культурний розвиток є: реклама та створення позитивного іміджу компанії, демонстрація політики соціальної відповідальності.

Проте, значне ускладнення бюрократичних процедур, що супроводжують ведення благодійної діяльності, стримує розвиток цього напрямку благодійності та зумовлює не бажання комерційних організацій офіційно займатись благодійністю.

Ендавмент – це цільовий фонд, що формується за рахунок благодійних пожертв. В подальшому він є недоторканим капіталом. А вже прибуток від розміщення ендавменту в банках або інвестиційних кампаніях спрямовується на благодійні цілі. Фактично всі великі організації культури, музеї, благодійні фонди Заходу мають ендавменти, які складають 10-15 % річного прибутку.

Як правило, ендавмент створюється для підтримки окремої організації та покликаний забезпечити:

- часткову незалежність від разового пожертвування та інших добродійних надходжень;
- фінансову стабільність за рахунок гарантованого прибутку;

В Україні все більше організацій зацікавлені у створенні ендавменту, проте, розвиток його стримується відсутністю спеціального законодавства.

Для стимулювання вітчизняної благодійності важливе значення має характер взаємодії держави із суб'єктами благодійності. Можна виокремити наступні моделі державної політики стимулювання благодійної діяльності:

1. Добровільно-примусова благодійність - напрямки благодійних програм збираються „зверху” органами державної влади.

2. Партійна благодійність – фінансування благодійних програм, акцій в рамках виборчих кампаній політичних партій. Для цієї моделі характерна „сезонна” активізація благодійної діяльності – під час виборів, що супроводжується замовним інформаційним висвітленням у засобах масової інформації.

3. Соціальне партнерство на основі взаємовигідного співробітництва. Саме в об’єднанні ресурсів та професійної експертизи кожного сектора вбачається найоптимальніша модель розв’язання соціальних завдань [34].

Виходячи з вищесказаного, можна виокремити такі напрямки спільної роботи державних та благодійних організацій:

1. Розширення участі благодійних організацій у здійсненні державних програм.
2. Відкриття благодійним організаціям доступу до державних джерел фінансування.
3. Моральне заохочення благодійності.
4. Використання експертного потенціалу благодійності.
5. Використання світового досвіду.

У сучасному світі благодійна діяльність повинна бути визнана як важлива, необхідна і невід’ємна частина громадської участі в соціальній політиці держави [20].

Висновки до 2 розділу

Отже, соціальна робота розвивається як філантропічна допомога особі, яка опинилась у складній життєвій ситуації. Благодійні фонди та організації є безпосередніми суб'єктами соціальної роботи.

Благодійна діяльність у соціальній сфері належить до третього сектору. Який є недержавним, неурядовим, незалежним, некомерційним, неприбутковим. Він є благодійним, це сектор добровільної активності (волонтерський, добровільний), філантропічний. Перший сектор – державний, а другий – комерційний.

Можна зробити висновок, що в процесі формування та розроблення державної політики щодо благодійної діяльності державна влада має створити необхідну правову базу в даній сфері та підвищити рівень проінформованості суспільства щодо такої форми підтримки соціально-культурної сфери як благодійна та меценатська діяльність.

Посередниками у мобілізації джерел благодійної допомоги шляхом реалізації благодійних програм є соціальні служби.

Благодійна допомога надається малозабезпеченим і багатодітним сім'ям, сім'ям з інвалідами, людьми похилого віку, самотнім непрацездатним громадянам, дітям-сиротам та дітям, які залишилися без батьківського піклування та організаціям і установам, які опікуються соціально уразливими категоріями населення.

Державна політика як важливий компонент життєдіяльності суспільства, маючи велику кількість вимірів і характеристик, формує відповідну систему та механізми соціально орієнтованого державного управління. Тому потрібно удосконалити процес формування та здійснення завдань державної політики й посилення її регулятивного впливу на розвиток українського суспільства.

Державна політика щодо благодійності повинна базуватися на таких положеннях, як правове регулювання розвитком благодійної діяльності; визначення пріоритетних напрямків і розробка спеціальних програм у сфері благодійництва; добровільна діяльність меценатів; моральна та економічна підтримка державою благодійництва.

Для підвищення рівня прозорості благодійної діяльності вітчизняного бізнесу варто вжити заходів, спрямованих на вдосконалення законодавчої бази у сфері регулювання благодійності.

Прикладом діяльності держави для розвитку благодійної сфери є: відсоткова філантропія, тобто можливість переадресувати 1 % сплаченого податку на суспільні/культурні потреби у конкретну організацію у цій сфері; корпоративна благодійність, тобто благодійна діяльність приватних компаній, основною метою яких є створення іміджу, або використання благодійності в якості непрямой реклами та едавмент, тобто цільовий фонд, що формується за рахунок благодійних пожертв.

РОЗДІЛ 3. БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВОЄННИХ УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

3.1 Революція Гідності та АТО як поштовх до розвитку благодійності

У такий складний період для нашої держави дуже важливим є єднання українського народу навколо спільної мети - соборності та незалежності. Таке єднання українцями було продемонстровано під час Революції Гідності, коли всі об'єдналися, щоб вигнати внутрішнього ворога, таке ж, а то й значно сильніше, демонструють тепер, коли треба протистояти зовнішньому супротивнику.

Ні для кого не секрет, що українська армія перестала бути серйозною боєздатною одиницею ще задовго до подій у Криму та на Донбасі. Фактично, у нас не було армії. І це незважаючи той факт, що у спадок від СРСР Україна отримала чи не найбільшу на той час кількість озброєння в Європі. На жаль, так трапилось, що один із «гарантів» нашої безпеки та територіальної недоторканості вирішив поповнити свою територію за рахунок землі України.

Але наш народ піднявся і став на захист території власної держави. Хтось узяв у руки автомат, а хтось сів за кермо авто і взяв у руки телефон. Мова про волонтерів, які роблять неоціненний внесок у визволення України від терористів.

Точної дати утворення волонтерського руху з допомоги армії в цілому в Україні, як і точної дати формування їх у волонтерські організації не існує. Загалом початком можна вважати волонтерський рух під час Революції Гідності, після початку російської інтервенції до Криму 20 лютого 2014 року. Приблизним періодом створення розгалуженої системи допомоги армії вважається період травня-червня 2014 року.

Цей рух виникав стихійно з окремих волонтерів, які мали прагнення допомогти і об'єднувалися в групи. З часом вже з'явилися лідери, що привели

роз'єднані самоорганізовані групи до централізованого керування, а відтак — посиленням впливу на державний апарат та ефективність допомоги.

Від початку листопада в Україні діє громадська організація «Асоціація народних волонтерів», до якої увійшли волонтерські організації, які регулярно надають допомогу військовим і цивільним особам у зоні АТО, а також ветеранам АТО та їх сім'ям [22].

Після початку війни на Донбасі виявилось, що українські військові зовсім не захищені і не мають елементарного. Була гостра нестача засобів захисту, а то і їхня відсутність. Бронежилети мали тільки спецпризначенці, та й то не всі. Каски військовиків – ще з шістдесятих років минулого століття. Взагалі недосяжними видавалися сучасні допоміжні засоби ведення бойових дій: тепловізори, далекоміри, біноклі, приціли, прилади нічного бачення і таке інше. Більше того, бійцям на передовій не вистачало елементарного: їжі та засобів гігієни. Але ситуація змінювалася на очах, коли не держава, а народ взявся забезпечувати армію [27].

Якщо підсумувати, то необхідність у волонтерському русі була зумовлена такими факторами: відсутність в армії достатніх ресурсів (одягу, засобів особистого захисту, медикаментів, їжі); відсутність організації своєчасного забезпечення цими ресурсами з боку держави; відсутність потрібного забезпечення технікою; відсутність достатньої державної підтримки біженців.

Благодійні та волонтерські організації, просто фізичні особи, які хочуть допомогти, чим можуть, щодня доправляють українській армії в зону АТО найнеобхідніше. Солдати та бійці добровольчих батальйонів, яких повністю екіпірували добровольці, – це нині не виняток, а здебільшого правило. Держава дала їм тільки зброю та накази. Причому навіть зброю – не всім [27].

Волонтери забезпечують українську армію такими ресурсами та послугами: медикаменти, лікування, техніка, ремонт будівель, модернізація зброї (приціли, тепловізори, ПНБ, тощо), постачання з-за кордону, засоби особистої безпеки, одяг (форма), їжа, засоби зв'язку, грошове забезпечення, юридична підтримка, психологічна допомога.

Серед основних напрямків роботи волонтерського руху можна виокремити:

- допомогу українській армії (збір продуктів харчування, теплих речей та амуніції, ліків);
- допомогу пораненим у військових госпіталях та лікарнях;
- допомогу сім'ям тимчасових переселенців з Криму та окупованої території Донбасу (юридична, психологічна та гуманітарна допомога, пошук житла та роботи, адаптація в новому місті та соціумі);
- допомогу сім'ям учасників АТО (психологічна, гуманітарна) [22].

Деякі волонтерські групи займаються допомогою в пошуках зниклих або загиблих солдатів. Так, основна частина таких рухів сформувалась після битви під Іловайськом, коли кількість загиблих та зниклих без вісти, за деякими свідченнями, йшла на сотні.

Деякі займаються виготовленням екіпірування власноручно. Волонтери шиють на власній апаратурі аптечки, чохли для бронежилетів, одяг, маскувальні сітки. Часто волонтери збирають безпілотники для військової розвідки.

Волонтери займаються евакуацією громадян із зони АТО. Так, переважно, допомога надходить до людей, що самі покинути території бойових дій не можуть — літні люди та діти. Волонтери-зоозахисники займаються вивезенням та пошуком дому для домашніх тварин, що залишилися без дому.

Часто волонтери привертають увагу суспільства до неякісної роботи адміністративних армійських відомств. Також вони ж роблять інформацію про спорядження армії більш відкритою.

Соціологічна компанія «Gfk Ukraine» 20-26 листопада 2014 року проводила дослідження волонтерського руху до та після Майдану. Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 01.01.2013. Опитування також проводилось на територіях, які знаходяться в зоні АТО, адже методом збору інформації було телефонне опитування за допомогою дзвінків на мобільні номери.

Отже, згідно з результатами дослідження, 23% українців коли-небудь у житті займались волонтерством, серед яких 9% почали займатись волонтерством протягом останнього року (на момент проведення опитування).

У 2014 році допомога армії та пораненим стала найбільш розповсюдженою формою волонтерської діяльності.

Третина волонтерів займається волонтерством 1-2 рази на місяць. При цьому більшість волонтерів займається волонтерством самостійно.

62% українців визнають роль волонтерів у політичних змінах, найменше таких на Сході (41%).

Більшість українців вважає, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, найбільше таких серед жителів західного регіону (87%), найменше – на Сході (53%).

81% українців вважають волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства. Більшість громадян, які розділяють цю думку, проживають на Західній Україні.

Також, згідно з результатами дослідження, 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, серед них 25% почали робити пожертви протягом останніх 12 місяців.

Серед тих, хто жертвував кошти протягом останніх 12 місяців, 35% зробили пожертви у розмірі 101-500 гривень.

При цьому, згідно з результатами опитування, 43% тих, хто коли-небудь жертвував кошти, робили це напряму, третина не пам'ятає назви благодійної організації, через яку вони зробили внесок [38]. Такий показник вказує на те, що надмірна довірливість громадян до так званих «волонтерів», які ніби збирають допомогу на АТО, провокує розвиток шахрайства та заснування цілих «псевдоблагодійних фондів», які займаються видурюванням коштів українців задля власних потреб.

Далі буде розглянуто, які схеми розробляють аферисти, прикриваючись збором коштів на потреби воїнів АТО та на допомогу вимушеним переселенцям.

3.2 Корупційні схеми діяльності «псевдоблагодійних» фондів і волонтерів

Безумовно, волонтерство є дуже благородною роботою, а останні події у нашій країні тільки спонукають його постійний розвиток. Але, на жаль, є і «інша сторона медалі». Поряд із людьми, які справді прагнуть допомогти військовим та особам, які через війну потрапили у скрутні життєві обставини, працюють і «псеудо-волонтери та благодійні фонди», які тільки наживаються на пожертвах і направляти кошти за призначенням навіть не думають.

В даному розділі здійснено аналіз журналістських розслідувань, що спрямовані на розкриття та висвітлення шахрайських схем.

Найпоширенішими видами шахрайства у волонтерській сфері є:

- крадіжки з банківських рахунків по збору коштів;
- підробка або крадіжка даних про реальну людину, яка потребує допомоги і ніби-то збір коштів на її лікування;
- збір коштів на вулицях міст та у метро недобросовісними «волонтерами»;
- збір коштів через різноманітні інтернет-ресурси та соціальні мережі;
- збір коштів під виглядом військових, яким потрібні кошти на лікування;
- торг ніби-то полоненими.

Як доводять розслідування різних ЗМІ, майже 50% пожертвувань насправді не доходять до адресата.

Існує інформація, що понад 60 000 гривень зібрав 56-річний киянин, розмістивши в інтернеті оголошення про збір коштів на сталь для бронезилетів, матраци і їжу. У Кривому Розі псевдоволонтери зібрали ліки і продукти на 200 000 гривень і спустили їх через комерційні кіоски. І подібних кримінальних справ ціла низка в багатьох областях [18].

Тож варто розпочати з найпоширеніших видів шахрайства. Найпопулярнішими серед найпопулярнішими серед аферистів є методи збору коштів на вулицях та у громадському транспорті, а також в інтернеті через соціальні мережі.

Одного із таких псевдоволонтерів вирахували журналісти проекту «Народний контроль. Спецвідрядження».

Через програму «Гугл пошук у картинках» журналісти знайшли однакові фотозвіти про відправку допомоги на фронт. Траплялися навіть випадки, коли збігалися не лише фото, а й тексти постів на сторінках різних користувачів. Відрізнялися тільки реквізити банківських рахунків, на які потрібно відправляти кошти.

Якщо докладніше, то волонтерка із Харкова Оксана Закутько 17 серпня опублікувала звіт і фото закуплених товарів для бійців. У миколаївській групі «SOS Армія України» така ж інформація з'явилась на день пізніше – 18 серпня. Текст звіту ідентичний, хіба що реквізити карток для надсилання допомоги вказані різні: у першому випадку – рахунок ім'я Оксани Закутько, у іншому – Дмитра Дубровного із Миколаєва.

Варто зазначити, що фотозвіт користувач Оксана виклала на особистій сторінці у Фейсбуці, а на фото є і вона сама. У той час, як на сторінці користувача Дмитра Дубровного жодного запису про допомогу армії нема, така інформація – лише на сторінці групи.

Зателефонувавши Оксані Закутько, журналісти з'ясували, що вона справді активно допомагає військовим, а от із Дмитра Дубровного, який скопіював її інформацію, волонтерка навіть не знає. Виявилось, що цей шахрай використовував реквізити звіти не одного волонтера, при цьому тільки змінюючи номер банківського рахунку і таким чином збирав кошти.

Надалі діяльність цього волонтера вивчали вже правоохоронні органи. Журналісти написали відповідну заяву в СБУ.

Але це далеко це не єдиний випадок сумнівної роботи деяких «волонтерів» і псевдоблагодійних організацій, котрих суттєво побільшало в Україні із початком війни на Сході [23].

За останній рік все частіше біля магазинів, на багатолюдних вулицях, на зупинках громадського транспорту, на вокзалах українських міст ходять люди зі скриньками в руках. Вони називають себе волонтерами і пояснюють, що збирають гроші для бійців АТО. Але, насправді, ця «благодійність» розцінюється ними як звичайна робота. Ці «волонтери» отримують 20% від зібраної суми, що самі цього не приховують. Зараз в інтернеті є сила-силенна оголошень про набір на роботу на посаду такого волонтера.

Люди, що збирають гроші у скриньки, розповідають, що приходять щодня до благодійної організації, а це одна орендована кімната, і там їм видають скриньки для збору грошей.

На таких скриньках немає жодних печаток від зареєстрованих благодійних організацій, а фото, які інколи там приклеєні, дуже часто просто беруться з інтернету, з сайтів, де збираються кошти на лікування чи допомогу.

На сайті «Радіо Свобода» вказано, що за підрахунками львівських активістів, псевдоволонтери у Львові за місяць збирають близько 4 мільйонів гривень. За рік це – понад мільярд. І це тільки одне місто в Україні, навіть не столиця.

«Це всеукраїнська чума. Більшість тих благодійних фондів не мають філій. Працюють на київських печатках, керуються законом про благодійні організації. Близько 1%-0,5% вони-таки, справді, передають дітям чи на АТО. Спершу, коли ми їх починали затримувати, вони з нас сміялись, що ви нам, мовляв, нічого не зробіте. Але поголос пішов, що ми з цим явищем боремось, вже і від корумпованих міліціонерів, бо цю справу контролює вище керівництво міліції, і стало вже їх менше. Із 10 людей, на яких ми написали заяви в міліцію, 9 – особи з психічними розладами, які не є

дієздатними. Тобто керівники благодійних фондів використовують убогих людей. У мене є підозра, що хтось із соціальної служби здає їм базу даних інвалідів, так як здають дані про самотніх людей», – розказав активіст Олег Радик журналісту «Радіо Свобода» [37].

Щоб дослідити «зсередини», як працюють шахраї у сфері благодійності, журналісти «hromadske.tv» спробували влаштуватися волонтерами у благодійні фонди. Вони змогли дослідити декілька організацій, які ніби-то збирають кошти на допомогу військовим. Ось що журналісти почули на співбесідах.

Наприклад, представник фонду «Шляхетність і честь» назвав такі розцінки за «волонтерську» роботу: якщо зібрати за день від 150 до 600 гривень, то можна отримати 30%. Від 600 до 1000 – 40 відсотків. Тобто, якщо зібрати 600 гривень, то 240 віддають. І від тисячі і до безкінечності – це 50 відсотків. Тобто, якщо збираєте тисячу, то 500 гривень Вам. 500 у фонд.

Подібні умови пропонують і у інших фондах. Справа у тому, що законодавством чітко визначений розмір допомоги благодійним фондам. І цифри там набагато менші. За словами юриста, відповідно до закону про благодійну діяльність, встановлене обмеження в 20% від доходів, отриманих у поточному році. Тобто мати нелегальний бізнес у благодійній сфері набагато вигідніше.

У фонді «Нова спарта» щомісячна ставка півтори тисячі і 30% від зібраних коштів. Тобто, такий «волонтер» за місяць отримує більше 5 тисяч гривень.

У фонду «Новий день» працівник забирає 40% від зібраних коштів.

Деякі фонди, знаючи про те, що вони порушують закон, перестраховуються. Вони просто говорили, що пізніше різницю, яка йде на зарплату волонтерам, компенсує спонсор, і всі зібрані кошти підуть за призначенням. Але, насправді, це не так. Експерт з благодійності Руслан Краплич прокоментував, чому так популярна серед шахраїв сфера

благодійності: «Пожертви, вони не оподатковуються. Це важлива пільга, якої комерційні структури не мають і це те, що приваблює, очевидно, багатьох людей, які знають, як працювати з фінансовими потоками. Трійка, наприклад, волонтерів-добровольців з однією скарбничкою може отримувати від півтори до трьох тисяч гривень за годину».

Журналісти «hromadske.tv» спробували перевірити, чи дійсно так легко збираються на вулиці кошти на допомогу бійцям. За 10 хвилин не надто активної роботи у їх скарбничці назбиралось майже п'ятдесят гривень. І, що найважливіше, ніхто не контролює, що з цими грошима відбуватиметься далі.

Більше того, в новій редакції закону про благодійність випала норма публікації звітів. Такої норми на сьогодні не існує. Тепер благодійним фондам не потрібно вигадувати неіснуючих ветеранів АТО. Оскільки вони не звітують перед жертводавцями, їм легше просто привласнити різницю між отриманими та витраченими коштами.

Ось ще один приклад шахрайства. Один із фондів, у який влаштувалися журналісти, зобов'язався зібрати тридцять тисяч гривень за три місяці на протез пораненому в зоні АТО. За найскромнішими підрахунками один волонтер за кілька годин здатен назбирати близько п'ятисот гривень. Таких волонтерів у фонді десять. Навіть якщо вони працюватимуть лише по кілька годин на добу, то за три місяці здатні назбирати майже півмільйона. На протез піде лише 30 тисяч. Решта, а це 470 тисяч – фонд може використати на власний розсуд [17].

Але, якщо про шахрайство при зборі коштів на вулицях та в інтернеті більшість громадян знають, то ще й такі махінації, про які взагалі мало хто може здогадатись. Зокрема, псевдобійці-альфонси, крадіжки з рахунків, торг на полонених та обкрадання волонтерів.

Під виглядом бійців АТО до самотніх дівчат почали звертатися пройдисвіти. Жіночі серця швидко відкриваються для «героїв», а згодом починають вигадуватись історії, наприклад, потрібні гроші, щоб погасити кредит, вилікувати хвору дитину від першого шлюбу, допомогти батькам і так далі. Тому у міліції також радять перевірити документи героя. І постаратися упевнитися, що вони не фальшиві, зробивши запит у військову частину.

Ще одним способом шахрайства є обкрадання волонтерів, які везуть речі в зону антитерористичної операції. Великі волонтерські організації возять гроші і речі в зону АТО під охороною бійців. Але до благодійності залучено багато людей, які не знайомі з правилами безпеки. Резонансною стала історія з пограбуванням волонтерів на автозаправці в Умані. Водій і пасажирка переднього сидіння пішли в будівлю АЗС, щоб оплатити бензин. Двері не закрили, тому що на задньому сидінні були друзі. Грабіжникові вистачило пари секунд, щоб відчинити двері, схопити залишену волонтером сумочку з великою сумою грошей і поїхати на іншому авто.

У міліції повідомляють, що, імовірно, дане пограбування було здійснене «за наводкою». Тому будь-які пересування з коштами в машинах потрібно тримати в секреті.

Також набуває поширення шахрайство з метою отримання викупу за полонених. Дружина зниклого безвісти бійця "Донбасу" розповіла, що розмістила в інтернеті оголошення про розшук чоловіка і після цього почало надходити безліч дзвінків. За її словами, дзвонили різні люди. На прохання почути голос чоловіка отримувала відмову.

Юрист повідомляє, що ні в якому разі не можна перераховувати гроші на першу вимогу, при будь-яких дзвінках слід повідомляти в міліцію чи СБУ. Але навіть якщо є стовідсоткове переконання, що телефонують тюремники

бійця, везти гроші в зону бойових дій не можна. Адже можна бути пограбованим або навіть потрапити в полон.

Про такі випадки повідомляв і керівник Центру по звільненню полонених Володимир Рубан. Якщо іншого виходу, як передати гроші, немає, потрібно попросити зробити це досвідчених переговорників [18].

Ще одним видом шахрайства є, коли зловмисники використовують фото праненої людини, яка взагалі немає ніякого відношення до військової служби, тим більше до антитерористичної операції, і просять гроші на її лікування. Так, на сайті телеканалу «НТН» розміщена інформація про Тараса Романця, який потрапив у ДТП та зламав хребет. Його фото на лікарняному ліжку якимось чином потрапило в інтернет, і тепер шахраї використовують його для збору коштів [35].

Правоохоронні органи намагаються боротись з випадками шахрайства під час так званої волонтерської діяльності. Міністерство внутрішніх справ України оприлюднило назви злочинних "благодійних" волонтерських організацій, працівники яких шахрайським способом збирали гроші ніби на потреби воїнів АТО чи їх сімей.

"Як правило, невстановлені особи, які діяли від імені волонтерів, вказували, що вони є представниками благодійних фондів або організацій таких як: "Дитячі долоні"; "Сильні люди"; "Знедолені діти"; "У ритмі серця"; "Дев'ять життів"; "Людський промінь світла"; "Союз матерів"; "Опора Віра Любов" тощо та від імені цих організацій чи фондів здійснювали збір пожертв або представлялись учасниками АТО та просили кошти на лікування за кордоном", - повідомили в Департаменті комунікацій МВС на запит «Українських національних новин» [19].

Зараз у провадженні органів внутрішніх справ перебуває 21 кримінальне провадження за фактами збирання коштів волонтерами на ніби-то потреби воїнів АТО чи їх сімей. Впродовж 2014-2015 столичні правоохоронці

zareestruvavali 61 zayavu ta povidomlennya hromadyan pro fakty shakhrajskyykh diy osib ta organizatsiy.

Zghidno z zakonodavstvom Ukrainy, dii osib, sho predstavlyayutsya volonterami ta zaymayutsya zbirannya hroshovykh koshchiv na nibi-to potreby voyniv ATO chy ix simey, mozhut kvalifikuватися za st. 190 (Shakhraystvo) Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. Za vchinnya danoho zlochynu peredbacheno kryminalnu vidpovidalnist vid shtrafu do pozbavlennya voli na strok do 12 rokiv [19].

Eksperty blagodiynoi sfery proponuyut vnesti zminy do Kryminalnoho kodeksu, de bude chitko zaznacheno, sho take shakhraystvo u blagodiynoi diyalnosti.

She odniyu propozitsiyu e vnesennya zmin u zakon "Pro blagodiynu diyalnist ta blagodiyni organizatsii". Maetsya na uvazi inkasatsiya zasobiv, zibranykh u protsesi vidkrytoho zboru, sho do utochnennya polozhen' pro obov'yazkovu zvitnist blagodiynykh organizatsiy ta polozhennya pro anulyatsiyu reestru organizatsiy u vipadku shakhrajskyykh diy.

Narodnyy deputat Anton Gerashchenko povidomiv, sho uze rozroblyayetsya zakonoproekt, v yakomu bude peredbacheno, sho kozen, kto vиходить na vulytsyu, sho zbirati hroshi, maе здавати ix u bank [24].

Uze e pevni zrushennya ne tilky na rivni vlady. Naprklad, DP «Kyivskyy metropoliten» zvernuлось do Ministerstva vnutrishnih sprav z prohan'nyam ochystyty metro vid «volonteriv» zi skryn'kamy. A sayt z poshuку roboty «Work.ua» pochav vydalyati oghoshennya pro platne volonterstvo. Bil'she toho, uze rozrobleni materialy iz zasterezhenn'nyami pro shakhraystvo na blagodiynosti dlya rozmishchennya u metro [24].

Висновки до 3 розділу

Отже, можна зробити висновок, що Революція Гідності та антитерористична операція зробили великий поштовх до розвитку благодійності в Україні.

Зараз не є секретом те, що українська армія довгий час трималась тільки на роботі волонтерів, адже держава не могла забезпечити військових навіть найнеобхіднішим.

Волонтерський рух виникав стихійно з окремих волонтерів, які мали прагнення допомогти і об'єднувалися в групи. З часом вже з'явилися лідери, що привели роз'єднані самоорганізовані групи до централізованого керування, а відтак — посиленням впливу на державний апарат та ефективність допомоги.

Серед основних напрямків роботи волонтерського руху можна виокремити:

- допомогу українській армії (збір продуктів харчування, теплих речей та амуніції, ліків);
- допомогу пораненим у військових госпіталях та лікарнях;
- допомогу сім'ям тимчасових переселенців з Криму та окупованої території Донбасу (юридична, психологічна та гуманітарна допомога, пошук житла та роботи, адаптація в новому місті та соціумі);
- допомогу сім'ям учасників АТО (психологічна, гуманітарна).

Але, з іншого боку, такий альтруїзм зі сторони одних спонукає до наживи інших. З початком розвитку волонтерського руху консолідувались і шахраї, які прагнуть «легких грошей».

Серед основних видів шахрайства можна назвати:

- крадіжки з банківських рахунків по збору коштів;

- підробка або крадіжка даних про реальну людину, яка потребує допомоги і ніби-то збір коштів на її лікування;
- збір коштів на вулицях міст та у метро недобросовісними «волонтерами»;
- збір коштів через різноманітні інтернет-ресурси та соціальні мережі;
- збір коштів під виглядом військових, яким потрібні кошти на лікування;
- торг ніби-то полоненими.

Журналістські розслідування показують, що збір коштів ніби-то на лікування військових із зони АТО – вже справжній бізнес. Щодня на цьому заробляються мільйони.

Тому влада вносить зміни в закони, аби протистояти такого роду шахрайствам.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Отже, благодійністю називається безкорисне надання допомоги людям, які її потребують, і які не пов'язані з самим благодійником.

Під час виконання дипломної роботи було проаналізовано вплив Революції Гідності та конфлікту на Сході України на розвиток благодійництва та волонтерського руху в Україні.

Проаналізувавши історичний розвиток благодійності в Україні, можна сказати, що поштовхом до її розвитку на території нашої держави стало хрещення Русі у 988 році. Князь Володимир доручив духовенству та церковним структурам опікуватися нужденними. Він встановив для благодійних закладів «десятину». Але такі його дії мали і негативні наслідки. Адже інколи допомога надавалась не за цільовим призначенням і це спричиняло поширення жебрацтва, тому що деякі вбачали у благодійній допомозі джерело існування і не бачили необхідності працювати.

Якщо звернутись до сучасності, то відродження благодійної діяльності в Україні відбулось після проголошення незалежності. Поступово почала формуватись законодавча баз у цій сфері.

Підсумувавши історії розвитку благодійності у нашій державі, можна виокремити кілька етапів:

I етап (IX – XVI ст.): створення найпростіших благодійних організацій довкола інституту церкви;

II етап (XVIII ст. – середина XIX ст.): розвиток громадської доброчинності під державним наглядом;

III етап (друга половина XIX – початок XX ст.): заснування благодійних товариств і приватних фондів, застосування нового підходу до розробки та реалізації соціальної політики держави;

IV етап (кінець XX – початок XXI ст.): відродження діяльності благодійних організацій.

Благодійність – це добровільна, безкорислива, майнова допомога або пожертва без одержання для себе якоїсь вигоди. Термін «благодійність» складається з 2-х частин «благо» та «діяти», тобто це визначення можна тлумачити як діяльність на чиєсь благо.

Благодійна діяльність в Україні регламентується такими основними нормативними актами: Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», Закон України «Про гуманітарну допомогу», Закон України «про волонтерську діяльність». До основних принципів благодійності належать: принципи відповідності, управління, моніторингу та оцінки, комунікації. А також принципи солідарності, субсидіарності, цілеспрямованості і справедливості.

Проаналізувавши правові норми, що регулюють благодійну діяльність, можна виокремити такі основні форми благодійності. Меценатство, спонсорство, гуманітарна допомога, миротворча місія та місіонерство.

Меценатство – це безкорислива матеріальна підтримка фізичними особами набувачів благодійної допомоги. Спонсорством називається форма благодійної діяльності, що проявляється у матеріальній та іншій підтримці нужденних з метою популяризації свого імені бренду. Деякі науковці цю форму не відносять до благодійності, адже тут чітко проглядаються корислива мета. Гуманітарна допомога – допомога, що надається особам, які її потребують через соціальну незахищеність, виникнення надзвичайного стану. Миротворча практика – це допомога миротворчих організацій мирному населенню у зонах воєнних дій. Місіонерство стосується більше духовної сфери – допомогти словом, поділитися духовним надбанням.

Благодійні фонди та організації є безпосередніми суб'єктами соціальної роботи. Держава повинна удосконалити нормативно-правову базу у сфері благодійництва, а також підвищити рівень поінформованості суспільства щодо благодійної сфери.

Соціальні служби є так званими посередниками у мобілізації джерел благодійної допомоги шляхом реалізації благодійних програм.

У сфері благодійності державна політика повинна базуватися на наступних положеннях: визначення напрямків та розробка програм у сфері реалізації благодійної діяльності, правове регулювання, економічна підтримка. Також необхідно вжити заходів щодо підвищення рівня прозорості благодійної діяльності українського бізнесу.

Також в Україні відсутня системна державно підтримка розвитку благодійної діяльності, необхідно спростити процедуру реєстрації благодійних організацій, а також забезпечити доступ громадськості до інформації про суб'єкти благодійної допомоги.

Україні необхідно звертатись до міжнародного досвіду діяльності у благодійній сфері. Прикладами ефективної діяльності держави у розвитку благодійної сфери може бути: відсоткова філантропія, корпоративна благодійність, ендавмент.

Для стимулювання благодійної діяльності можна застосовувати наступні моделі державної політики: добровільно-примусова благодійність, партійна благодійність та соціальне партнерство.

Революція Гідності та проведення антитерористичної операції зробили дуже великий поштовх у розвитку благодійності в Україні. До початку воєнних подій Україна, по суті, не мала армії. Держава не могла забезпечити військових найнеобхіднішим і це завдання на себе взяли волонтери.

Спочатку волонтери працювали розрізнено, стихійно, після початку бойових дій на Донбасі цей рух набував все більше консолідованого характеру.

Основними напрямками роботи волонтерів є : допомога армії продуктами харчування, медикаментами, військовим спорядженням, допомога пораненим військовим, збір коштів на їх лікування, допомога тимчасовим переселенцям

та біженцям із зони АТО та Криму, допомога сім'ям загиблих під час АТО військових.

Але поряд із благородними намірами на відродженому волонтерському русі намагаються нажитись шахраї. У дипломній роботі проаналізовані журналістські дослідження з викривання злочинних схем по видурюванню коштів з українців під маскою волонтерства. Найпоширенішими методами є збір коштів на вулицях міста, на зупинках громадського транспорту, в Інтернеті ніби-то на допомогу чи лікування українських військових. Журналістами було викрито цілі благодійні фонди, які займаються недобросовісним збором коштів. Після поширення даної інформації у ЗМІ є надія, що кількість жертв подібних шахрайств буде зменшуватись.

Держава вже розробляє певні механізми боротьби з такими псевдоволонтерами. Зокрема, розробляється законопроект, в якому буде передбачено, що кожен, хто виходить на вулицю, щоб збирати гроші, має здавати їх у банк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева О. П., Благотворительное движение: регионы России / О. П. Алексеева. М., 1995. – 132 с.
2. Благотворительность в России: Социальные и исторические исследования. СПб., 2001. – 828 с.
3. Благотворительность и милосердие: сборник научных трудов. Саратов, 199. – 244 с.
4. Блощинська В. А. Етика. Практикум: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
5. Бурцева Н. Ф. Некоммерческие организации, основанные на институте членства: некоммерческие партнерства, ассоциации и союзы // Бюджетные и некоммерческие организации. – 1998. – № 4. – С. 19.
6. Ільченко О. Феномен благодійності в історії Києво-Могилянської академії [Текст] / О. Ільченко // Гуманізація навчального процесу. - Слов'янськ, 2010. - Вип. ЛІІ. -Ч. ІІ. - с. 88-98.
7. Майданик Р. А. Про статус благодійних організацій в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 1998. – № 8. – С. 12.
8. Межсекторные взаимодействия (методология, технологии, правовые нормы, механизмы, примеры). – М., 2001. – 334 с.
9. Страховський Д. П. К вопросу о христианской благотворительности. – М.: Рамп, 2002. – С. 16.
10. Сухарев И. Б. Категория «принцип» и ее методологическая роль в научном познании (историко-философский анализ). – Новосибирск: Новосиб. гос. ун-т им. Ленинского комсомола, 1986.
11. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота (теорія і практика): Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004.

12. Ульгорн Г.О. Христианская благотворительность в древней Церкви / Г. О.Ульгорн. – Спб, 2000. – 140 с.
13. Ульянова Г.Н. Новейшая историография благотворительности // Отечественная история.- 1995.- № 1.
14. Юридический энциклопедический словарь/ [глав. ред. А. Я. Сухарев]; [ред. кол.: М. М. Богуславский, М. И. Козырь, Г. М. Миньковский и др.]. – М.: Сов. энцикл., 1984. – 415 с.
15. "Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку" (за результатами соціологічного дослідження) / Автори: О.В.Безпалько, Ю.М.Галустьян, А.В.Гулевська&Черниш, Г.М.Лактіонова, Л.Б.Магдюк, Д.В.Непочатова, Л.М.Паливода, Г.О.Притиск.; за заг. ред. А.В.Гулевської&Черниш. – К.: Книга плюс, 2008. – 120с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ufb.org.ua/uploads/UFB.pdf>
16. Афанасьев В.Г., Соколов А.Р. Благотворительность в России: Историографический аспект вопросов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/istoriograficheskiy-aspekt-voprosov-blagotvoritelnosti-na-rubezhe-xix-xx-vv>
17. hromadske.tv. Жертви благодійності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hromadske.tv/politics/zhertvi-blagodiinosti/>
18. Ukr.Media. 5 способів шахрайства під маскою АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.media/ukrain/226940/>
19. UNN. У МВС оприлюднили назви шахрайських благодійних фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1460133-u-mvs-oprilyudnili-nazvi-shakhrayskikh-blagodiynikh-fondiv>
20. Благодійний фонд «Ukraine freedom fundation» Основні проблеми благодійної діяльності та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukraine-freedom.foundation/pages/problems_charity.html

21. Благодійність за правилами: принципи, основні засади, практичне застосування / Автори-упорядники: А. Гулевська-Черниш, К. Ржевська, Л. Ярошенко – К.: Абетка благодійності, 2013. – 59 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ufb.org.ua/uploads/for%20site_oct_2013.pdf

22. Вікіпедія. Волонтерський рух допомоги українським військовикам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D1%83%D1%85_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC_\(2014%E2%80%922015\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D1%83%D1%85_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC_(2014%E2%80%922015))

23. Волинські новини. Допомога армії – шахраї наживаються на благодійності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volynnews.com/news/economics/dopomoha-armiyi-shakhrayi-nazhyvaiutsia-na-blahodiynosti/>

24. Громадський простір. Як вберегтись від шахрайства на благодійності? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civicua.org/news/view.html?q=2437699>

25. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4-х т. – Т. 1. – М. : Изд-во инностр. и нац. Словарей, 1955. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://biblioclub.ru/?page=dict&dict_id=87

26. Донік О. М. Купецтво України в імперському просторі (XIX ст.) [Текст] / О.М. Донік. -К. : Інститут історії України НАН України, 2008. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-4699-7/978-966-02-4699-7.pdf>

27. Журнал Верховної Ради України «Віче» № 17, вересень 2014. Народ – з армією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4347/>

28. Журнал Верховної Ради України «Віче» № 8, квітень 2011. Правові форми та принципи благодійної діяльності як джерела фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2515/>

29. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 26 вересня 2014 року № 5073-13 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25, 252. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>

30. Закон України «Про гуманітарну допомогу» від 22.10.1999 р. № 1192-ХГУ7 / Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>

31. Ковтун О. А. Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління, № 8, 2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=316>

32. Літвіна О. Ю. Правове положення благодійних організацій в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2003. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/33653.html>

33. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. — 2-ге вид., доп. і випр.— К.: МАУП, 2003. — 168 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://buklib.net/books/30051/>

34. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>
35. НТН. Мошенники пользуются добротой и патриотизмом украинцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ntn.ua/ru/products/programs/svidok/news/2014/10/10/14805>
36. Про благодійну діяльність та благодійні організації. Закон України від 5 липня 2012 р. № 5073-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua
37. Радіо Свобода. «Це всеукраїнська чума» - активіст про псевдо волонтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26955530.html>
38. Соціологічне дослідження: «Волонтерський рух в Україні». Підготовлено Gfk Ukraine на замовлення ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfk.com/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf
39. Ступак Ф. Я. Благодійні товариства Києва (друга половина XIX – початок XX ст.) – К.: Хрещатик, 1998. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cheloveknauka.com/deyatelnost-blagotvoritelnyh-obschestv-kieva-vtoroy-poloviny-xix-nachala-xx-veka>
40. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1981 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://filosof.historic.ru/enc/index1.shtml>